

Recenzja

O demokracji w polskich partiach politycznych,
red. Marek Chmaj, Marcin Waszak, Jarosław Zbieranek
Instytut Spraw Publicznych, Warszawa 2011, ss. 200

Na polskim rynku wydawniczym brak było dotychczas publikacji, zawierającej kompleksową analizę stanu demokracji w polskich partiach politycznych. Jest to tym bardziej zaskakujące, że problem deficytu demokracji w strukturach partyjnych jest *de facto* jednym z najważniejszych aspektów debat publicznych oraz licznych artykułów naukowych. W tym względzie na wyraźną aprobatę zasługuje odważna i oczekiwana inicjatywa Marka Chmaja, Marcina Waszaka oraz Jarosława Zbieranka, którzy postanowili tę lukę wypełnić. Pod ich redakcją powstało opracowanie *O demokracji w polskich partiach politycznych*, będące przedmiotem niniejszej recenzji.

Intencją autorów było przygotowanie kompleksowego analitycznego opracowania, które miało oddać niezwykle złożony charakter opisywanego zagadnienia, ze szczególnym uwzględnieniem cech indywidualizujących poszczególne problemy i zagadnienia. Zamierzony cel osiągnęli dzięki przedstawieniu problemu zarówno w ujęciu teoretycznym, jak i z uwzględnieniem aktualnej praktyki. Dodatkowym walorem publikacji jest syntetyczna i kompleksowa analiza stanowisk prezentowanych w doktrynie.

Recenzowane opracowanie składa się z sześciu rozdziałów merytorycznych (I. *Prawne aspekty demokracji wewnątrzpartyjnej*; II. *Polskie partie w badaniach ankietowych Instytutu Spraw Publicznych*; III. *Ile demokracji w polskich partiach politycznych? Zapis seminarium*; IV. *Instytucjonalny labirynt demokracji wewnątrzpartyjnej*; V. *Wnioski*; VI. *Rekomendacje*) poprzedzonych słowem wstępnym zaadresowanym do Czytelników.

Uwagę zwracają ponadto załączniki do publikacji, pośród których znalazły się wzór ankiety przeprowadzonej wśród partii działających na polskiej scenie politycznej oraz jej wyniki, opis trybów podejmowania decyzji w świetle statutów i regulaminów partii politycznych, tekst Ustawy o par-

tiach politycznych oraz autorski projekt ustawy Prawo o partiach politycznych zaproponowany przez Marka Chmaja.

W rozdziale pierwszym autorstwa Marka Chmaja zostały przedstawione prawne aspekty demokracji wewnątrzpartyjnej. Przeprowadzona analiza obejmuje zarówno postanowienia Konstytucji, jak i ustawy regulujące działalność partii politycznych w Polsce. Autor wyjaśnił zasady, w oparciu o które działają partie polityczne, a następnie dokonał analizy regulacji statutowych i ich znaczenia w zapewnieniu stosowania zasad demokratycznych wewnątrz partii politycznych. W tym miejscu zostały również omówione warunki uzyskania członkostwa w najważniejszych partiach politycznych, zagadnienie kar dyscyplinarnych, jakie mogą być nałożone na członków poszczególnych partii oraz przesłanki utraty członkostwa. Dzięki przedstawieniu wyników analizy w tabeli Czytelnik ma dużą łatwość w zorientowaniu się w regulacjach obowiązujących w każdej z partii, której statut był przedmiotem badania. W efekcie pozwala to na przeprowadzenie przez czytelnika dynamicznej i syntetycznej analizy obowiązujących regulacji wewnątrzpartyjnych oraz wpływa na wykreowanie własnego poglądu co do wagi i słuszności poszczególnych rozwiązań.

W rozdziale II Marcin Waszak omówił wyniki ankiety przeprowadzonej wśród partii politycznej, która miała pomóc w analizie poziomu demokracji wewnątrz poszczególnych partii. W tym miejscu zostały szczegółowo omówione zakres podmiotowy oraz przedmiotowy badania, a także jego przebieg. Co ważne, podjęty przez autora wysiłek nie ograniczył się jedynie do mechanicznej, matematyczno-statystycznej analizy, ale prowadzi także do stosownych wniosków merytorycznych.

Rozdział trzeci stanowi zapis seminarium „Ile demokracji w polskich partiach politycznych?”, na którym goście dyskutowali o mechanizmach demokratycznych w polskich partiach politycznych. Seminarium zostało zorganizowane w dniu 5 kwietnia 2011 r. w siedzibie Instytutu Spraw Publicznych. Swoją obecnością seminarium uświetniło wielu ekspertów, którzy zapewнили wysoki poziom merytoryczny debaty.

W kolejnym rozdziale Jarosław Flis zaprezentował swoje refleksje w zakresie, wątpliwego w jego ocenie, poziomu demokracji wewnątrzpartyjnej. Wskazał on kilka przyczyn obecnego stanu rzeczy oraz jednocześnie naświetlił obszar alternatyw, między innymi w zakresie sposobu wybierania posłów. Przedstawione przez autora propozycje oraz wnioski są tym bardziej

interesujące i istotne, iż inkorporacja niektórych z nich mogłyby się bezsprzecznie przyczynić do wzmocnienia mechanizmów demokratycznych.

Rozdziały piąty i szósty zawierają wnioski, do których doprowadziła przeprowadzona analiza, oraz rekomendacje, których zastosowanie, zdaniem Autorów, mogłoby wpłynąć pozytywnie na poziom demokracji wewnątrz polskich partii politycznych. Wyrażone przez Autorów wnioski dają asumpt do dalszych rozważań, ale także budują u odbiorcy poczucie i konieczność analitycznej ich oceny, co może owocować w przyszłości dalszym ich rozwojem.

Należy zwrócić uwagę, że jakakolwiek krytyka wyrażona przez Autorów ma charakter konstruktywny. Prezentują oni bowiem gotowe rozwiązania, które mogą przyczynić się do poprawy obecnej sytuacji. W szczególności dają Czytelnikowi możliwość zapoznania się z projektem ustawy Prawo o partiach politycznych, stanowiącego możliwą alternatywę dla obowiązujących regulacji.

Mimo iż opracowanie nie jest zbyt obszerne, autorom udało się w sposób ciekawy i kompleksowy omówić najważniejsze zagadnienie. Dodatkowo zachęcają oni Czytelnika do wyciągania własnych wniosków i wyrobienia sobie zdania na temat poziomu demokracji w polskich partiach politycznych. Poprzez dołączenie do opracowania zarówno wzoru ankiet, jak i jej wyników, opisu trybów podejmowania decyzji, tekstu obowiązującej ustawy o partiach politycznych oraz autorskiej wersji projektu ustawy każdy ma możliwość przeprowadzenia własnej analizy i zajęcia stanowiska wobec problemu. Niewątpliwie takie rozwiązania czynią opracowanie bardziej urozmaiconym, a w konsekwencji ciekawszym dla odbiorcy.

Wydaje się, że opracowanie z całą pewnością spełni oczekiwania Czytelników i znajdzie szeroki krąg potencjalnych odbiorców. Analizowana publikacja stanowi odpowiedź nie tylko na aktualne potrzeby rynku wydawniczego, ale przede wszystkim stanowi istotny wkład badawczy w jeden z najbardziej istotnych obszarów nowoczesnych państw demokratycznych. Unikatowy charakter publikacji świadczy dodatkowo o walorze recenzowanej pozycji.

Mariusz Bidziński
(Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej w Warszawie)